

Міністерство освіти і науки України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2018

Редакційна колегія:

- Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;
Павелків Р.В., доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;
Пелех Ю.В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з **науково-педагогічної та навчально-методичної роботи**;
Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту соціології Рівненського державного гуманітарного університету;
Mirosław Dymon Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski wydział muzyki;
Лісова С.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;
Малафійк І.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;
Дем'янчук О.Н., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;
Потапчук Т.М., доктор педагогічних наук, професор, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;
Шевчук С.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва;
Цюлюпа С.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Крижановська Т.І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Сверлюк Л.І., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;
Буцяк В.І., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Прокопович Т.Ю., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Радковська Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;
Филипчук М.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 22.02.2018 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2018. – Вип. 4. – 396 с.

ISBN 978-966-416-550-8

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Бурчак І.С.</i> Діагностика сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх керівників дитячим ансамблем спортивно-бального танцю.....	6
<i>Іванова Л.І., Іванова Т.В.</i> Особливості початкового етапу фортепіанної підготовки учнів музичних шкіл.....	13
<i>Сверлюк Л.І., Куніцька І.В.</i> Теоретичні основи формування гуманних взаємин у дитячому хоровому колективі.....	19
<i>Лужна Л.М., Радковська Л.М.</i> Робота над поліфонічними творами з учнями-піаністами ДМШ (на прикладі "Нотного зошити А. М. Бах").....	26
<i>Матвійчук А.В.</i> Роль естрадного вокального ансамблю у формуванні професійних навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва.....	32
<i>Наулік Н.В.</i> Розвиток навчального інтересу учнів-початківців в класі фортепіано.....	38
<i>Никон О.К., Остапчук М.М.</i> Формування мотивації вдосконалення виконавських навичок у самостійній роботі студентів.....	45
<i>Павлішин Н.В.</i> Музичний розвиток підлітків в умовах інтеграції мистецтв.....	53
<i>Пальоха О.А.</i> Роль задатків і здібностей у професійній музичній діяльності.....	60
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Проблеми концертного хвилювання співаків творчого колективу.....	68
<i>Прокопович Т.Ю.</i> Педагогіка музична і музейна: сучасні тенденції взаємодії.....	74
<i>Сверлюк Я.В.</i> Методологічні підходи професійної підготовки диригента оркестрового колективу.....	80
<i>Симончук Т.Д.</i> Роль естрадної пісні у формуванні вокальної культури підлітків.....	89
<i>Радковська Л.М., Цибульська С.Ю.</i> Використання новітніх технологій на уроках музичного мистецтва в ЗОШ.....	95
<i>Тетєнєва Н.О.</i> Форми та методи розвитку музичних здібностей на уроках сольфеджіо в ДМШ.....	101
<i>Турчин Г.П.</i> Художні завдання диригента оркестру в роботі над музично-виразовими засобами.....	107
<i>Ужинський М.Ю., Капітанець Л.М.</i> Студія електронної музики як творча майстерня музиканта-інструменталіста.....	117
<i>Фарина Н.П.</i> Концертно-виконавська діяльність студентів-вокалістів: педагогічний аспект.....	124
<i>Федачко І.Б.</i> Еволюція педагогічних поглядів на процес роботи над музичним твором.....	131
<i>Хуан Ханьцзе.</i> Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до сценічного партнерства.....	138
<i>Цюлюпа С.Д., Цюлюпа Н.Л.</i> Педагогічні принципи викладання фахових дисциплін зі спеціальності "Музичне мистецтво".....	144

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Mirosław Dymon. Kształtowanie zainteresowań i umiejętności muzycznych dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym</i>	151
<i>Блищук Н.В. Творча майстерність піаніста-концертмейстера дитячого хору</i>	164
<i>Буцяк В.І., Турко Н.С. Культурологічні засади появи та функціонування музичних інструментів</i>	170
<i>Власюк О.П. Спадщина українського мистецтва в історичній ретроспективі</i>	178
<i>Трачук Л.Д., Гаврилюк С.В. Тульчинське училище культури в мистецькому житті Поділля</i>	189
<i>Галаган В. Технологічні основи колективного виконавства</i>	195
<i>Дзвінка Р.І. Творчий доробок Михайла Тимофіїва в контексті еволюції сопілкового виконавства</i>	204
<i>Димченко С.С. Проблеми становлення та розвитку диригентського мистецтва: здобутки і перспективи</i>	210
<i>Krous O.P., Pryt K.O. Folklor of Volyn Polissya as an important factor of formation of national self-identity of future music teachers</i>	220
<i>Крусь О.П. Регіональний музичний фольклор – інтегральна частка духовної скарбниці нації</i>	226
<i>Островська Г.Б. Творчий портрет Лідії Сергіївни Костянець</i>	232
<i>Петричук О.В. Історико-культурні передумови формування специфікацій стилю в музиці</i>	241
<i>Симончук І.А. Даюк Ж.Ю. Артистично-театральні аспекти виконавського мистецтва у творчості провідних українських баяністів</i>	248
<i>Сташук О.А. Творчо-педагогічний феномен Олександра Панасовича Довгалока</i>	254
<i>Столярчук Б.Й. Збирач народних пісень Рівненщини Петро Степанюк</i>	262
<i>Ускова А. Обряд випікання весільного короваю у селі Колом'є Славутського району Хмельницької області</i>	266
<i>Филичук М.С. Бас-гітара в культурно-мистецькому просторі: генеза, розвиток, сучасний стан</i>	275
<i>Франчук Д. Історія та народнопісенна творчість села Самчики (Старокостянтинівського району Хмельницької області)</i>	283
<i>Цапун Р.В. Українська традиція святкування масниці та відтворення обрядодій в студентському середовищі</i>	293
<i>Черніско В.А. Творчий доробок Євгенії Родзь через призму історії та спадкоємності</i>	299
<i>Шереток Р.М. Мистецьке наповнення інтер'єру культових споруд ордену кармелітів на Волині (за матеріалами праць Т. Стецького і Я. Гіжицького)</i>	306
<i>Шихова Г.І. Зародження та розвиток української музичної освіти у XVI-XIX ст.</i>	314
<i>Радковська Л.М., Яцук І.І. Сучасна бандура: новий статус академічного і професійного інструменту</i>	320

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Кардаш (Гергелюк) В.В.</i> Розвиток емоційної сфери дітей з особливими потребами засобами музичного мистецтва	325
<i>Грабік Н.В.</i> Методи творчого самовираження учнів у вокально-хоровій роботі загальноосвітніх навчальних закладів	329
<i>Гумінська О.О.</i> Науково-методичні засади самовираження учнів у музичній діяльності	334
<i>Гурин А.В.</i> Інструментальне музикування на уроках музичного мистецтва в загальноосвітньому навчальному закладі	338
<i>Карманюк Ю.В., Григорчук І.С.</i> Музичний фольклор в системі засобів музичного виховання молодших школярів	345
<i>Клець Т.</i> Розвиток техніки диригування у студентів музично-педагогічних спеціальностей	350
<i>Крет М.В.</i> Музика та її морально-виховні функції у процесі становлення особистості	357
<i>Лукащук О.І.</i> Роль мистецтва у професійному становленні майбутнього вчителя музики	362
<i>Крижановська Т.І., Оксенчук Д.Ю.</i> Розвиток виконавської культури учня-баяніста за методикою Петра Серотюка	370
<i>Пастушенко Л.А.</i> Принципи і підходи виховання естетичних смаків майбутніх учителів музичного мистецтва	379
<i>Пастушенко А.С., Гарбуз Т.В.</i> Вища школа в системі національно-патріотичного виховання молоді на кращих зразках народної пісенної творчості	386
Про авторів	393

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У XVI-XIX ст.

Анотація: У статті розглянуто історичні закономірності процесу розвитку української музичної освіти

Ключові слова: духовна освіта, світська музична освіта, народна музична освіта, церковний спів, братства, університет, гімназія, лицей, приватний пансіон, домашнє навчання.

Аннотация: В статье рассмотрены исторические закономерности процесса развития украинского музыкального образования

Ключевые слова: духовное образование, светское образование, народное образование, церковное пение, братства, университет, гимназия, лицей, частный пансион, домашнее обучение.

Annotation: The article deals with the historical laws of the development of Ukrainian musical education

Key words: spiritual education, secular musical education, folk music education, church singing, brotherhood, university, gymnasium, lyceum, private boarding, home study.

Постановка проблеми. У науці важко знайти проблему, яка виділялася б такою неоднозначністю, багатовекторністю та неадекватністю суджень і тлумачень, як проблема становлення музичної освіти. Актуальність її полягає у необхідності відродження та збереження та популяризації національних освітніх традицій, яка своїм корінням сягають сивої давнини, а в сучасних умовах набувають особливого значення. Українська музична педагогіка пройшла тривалий та суперечливий шлях розвитку. Шлях непростий, позначений злетами педагогічної думки, багатий на ентузіастів та професіоналів музичної культури та освіти, які своєю плідною працею заклали основи сучасної теорії і практики музичного навчання і виховання.

Метою запропонованої статті є виявлення історичних закономірностей процесу розвитку української музичної освіти.

Аналіз досліджень. Аналіз науково-методичної літератури дозволяє стверджувати: у вітчизняній науці сформована потужна кагорта музично-педагогічних істориків, що працюють на ниві дослідження української музичної освіти в цілому та окремих освітніх осередків зокрема. Серед них назвемо дослідження К.Шамасвої, яка систематизувала напрями розвитку вітчизняної музичної освіти різних регіонів першої половини XIX ст., запропонувала класифікацію основних освітніх закладів того часу. Широкий історичний погляд на питання становлення музичної освіти представлено у дослідженнях М.Гордійчука, М.Загайкевич, Я.Ісаєвич, А.Калениченко, Л.О.Кияновська, В.Кузик, Л.Пархоменко та інших.

Виклад основного матеріалу. У початковий період поширення музичної грамотності на Україні важливу роль відіграли так звані братства. Обов'язковими дисциплінами в них були церковний спів по нотах та музична грамота. При багатьох братствах існували великі церковні хори, що славилися своїм мистецьким співом. Так, одним з найвидатніших хорів XVII ст. був хор Київського братського колегіуму.

У другій половині XVII ст. – на поч. XVIII ст. потреба в музичних кадрах, які Україна готувала також і для Росії, значно зросла. Задовольнити ці потреби могла лише організація спеціальної музичної освіти. Проте ще довгий час основними осередками підготовки музичних кадрів залишалися колегіуми й особливо Київська академія. Її роль у підготовці музикантів-виконавців, педагогів-теоретиків і навіть композиторів була дуже істотною протягом XVII ст. та всього XVIII ст. Музика входила до складу основних наук в академії, і протягом певного часу іспити з музичних предметів були обов'язковими для випускників старших класів. Як відомо, серед вихованців академії в середині XVIII ст. були такі видатні музиканти, як Г.С. Сковорода, М.С. Березовський, пізніше А.Ведель.

На початку XVIII ст. назріла нагальна потреба у відкритті спеціальної школи, яка б випускала підготовлені кадри співаків і музикантів, насамперед для царського двору. Така перша в Росії спеціальна співацька школа і відкрилася в Глухові та проіснувала кілька десятків років. Вона відіграла величезну роль у підготовці музичних виконавських кадрів. Серед її вихованців були й композитори, зокрема, тут починав свій музичний шлях видатний вітчизняний композитор Д.С.Бортнянський.

Розглянувши процес розвитку української музичної освіти за період з XIV ст. до сер. XVIII ст., треба відзначити, що, незважаючи на несприятливі історичні умови, український народ створив за цей час багаті пісенні скарби, які стали згодом основою становлення української національної школи в музиці. Зокрема, на думку дослідниці К.Шамаєвої українська музична освіта другої половини XVIII першої половини XIX ст. розвивається у трьох головних сферах музичної культури: духовній, світській та народній.

Один із важливих шляхів навчання музики проходив через релігійні, зокрема церковні, архиерейські монастирські, семінарські хори. У митрополичому хорі при Софіївському соборі почалася музична кар'єра чудового співака і композитора С.С. Гулака-Артемовського. У Київській духовній семінарії здобув музичну освіту видатний письменник-перекладач, композитор-аматор П.І.Ніщинський. У Перемишлі при хорі кафедральної церкви (1829р.) було організовано музичну школу, де на протязі 2 років вивчали теорію музики, основи диригування. Після закінчення кращі учні могли навчатися співу у парафіяльних школах. Тут працювали чеські викладачі А.Нанке, В.Серсавій. З даного освітнього закладу вийшли засновники західноукраїнської композиторської школи М.Вербицький, І.Лаврівський та інші. До 30-х років у Волинській, Київській, Подільській

губерніях діють навчальні заклади, створені свого часу при костьолах. До їх програм, як і раніше, входив чималий цикл наук і мистецтв, у тому числі вокальна й інструментальна музика.

Говорячи про стан духовної освіти на Україні кінця XVIII першої половини XIX ст. слід згадати такий важливий культурний музично-освітнянський центр як Києво-Печерська лавра. Там існувала усна традиція виконання церковних піснє співів. Співаки запам'ятовували мелодії з голосу. Супроводжуючи довготривалі служби, крилошани не користувались нотним матеріалом, старовинні мотиви вони виконували по пам'яті. Система виховання церковних півчих, ґрунтуючись на методі практичного навчання, давала змогу не лише досконало оволодівати навичками церковного співу, а й після багаторічної крилошанської практики, досягти високого рівня регентського мистецтва.

Народна музична освіта аналізованого періоду представлена кобзарським мистецтвом, що в XVI-XVII ст. досягло розквіту і загальнонародного визнання, у XIX ст. для нього склалися несприятливі умови. Заборона царським урядом української культури і мови, владні та церковні утиски призвели до занепаду кобзарського мистецтва. Однак і за цих умов традиція професійної освіти кобзарів і ліриків не переривалась. Навчання учня "майстром" з наступним посвяченням його в кобзарі або лірники побутувало в Чернігівській, Полтавській, Подільській, Харківській губерніях. Нагадаємо, що навчання здійснювалось в межах кобзарського братства і тривало 2-3 роки практичними методами. В результаті учень повинен був оволодіти грою на кобзі чи лірі, вивчити кілька релігійних пісень, псалмів, молитв, дум, історичних пісень. На це зокрема вказують відомі українські кобзарі – Б.Кирдан і А.Омельченко в праці "Народні співці-музиканти на Україні" (К.:Музична Україна, 1980р.). Скарбницею кобзарських традицій стало село Сокоринці на Полтавщині, де довгі роки жив ушавлений Остап Вересай. Народні музиканти, що репрезентували найширші демократичні верстви населення – кріпосне селянство, козацтво, знедолений міський люд – стали основою виконавської культури XIX ст.

На початок XIX ст. відбувся розподіл сфер впливу в галузі освіти між державою і церквою, завершилось формування двох різних освітніх систем – світської і духовної. Світська музична освіта в зазначений період формується переважно як аматорська. Її можна було здобути у загально-освітніх, вищих, державних та приватних навчальних закладах. Водночас у помісно-дворянській культурі зростає система професійної освіти музикантів-кріпаків. Вона включала наступні ланки: 1) музичне навчання кріпаків за участю запрошених професійних капельмейстерів; 2) подальша служба підготовленого музиканта-кріпака виконавцем у помісному колективі й водночас вчителем у відібраних для музикантської повинності кріпаків; 3) навчання найобдарованіших музикантів, ушавлених артистів з кріпацького середовища за кордоном.

Упродовж чверті сторіччя вогнище професійної музичної культури палало в с. Дехтярах на Полтавщині. Предметом любові і піклування власника помістя П.Галагана був оркестр, який він утримував. Колектив не знав недостачі в професійно-підготовлених виконавцях. Відомо, що один із них (Михайло) навчався у видатного німецького скрипаля Шпора. З другої половини 30-х рр. оркестром у Дехтярах керував вихованець Празької консерваторії Доменік Краузе. До програми оркестру входили симфонічні твори Бетховена, Вебера, Шуберта, Мендельсона, Мейєбера, Берліоза, Шпора. Вражає професійна майстерність музикантів, які справлялися з найскладнішими симфонічними партитурами. У середині 30-х років поміщик М. Нововийський тримав у своєму маєтку на Рівненщині "музику", яка складалась з 17 дорослих оркестрантів. У списку музикантів можна було зустріти прізвища Паганіні й Спонтіні, Риміні і Тартіні.

В дослідженні К.Шамаєвої знаходимо характеристику деяких державних навчальних закладів. Зокрема, у 1805р.було відкрито Харківський університет. Університетські викладачі музики вели багатогранну діяльність. Студенти навчалися гри на фортепіано, на різноманітних оркестрових інструментах, отримували уроки гармонії і контрапункту. Заняття музики, студентські концерти, жива естетична думка, ознайомлення з музично-теоретичними працями, народно-пісенна творчість – усе виховувало в університетській молоді ставлення до музики як до невід'ємної частини загальнолюдської культури.

У 1834р.було відкрито університет святого Володимира у Києві. Перший ректор Київського університету М.О.Максимович, збирав і вивчав народну творчість, видавши у співпраці з О.Аляб'євим збірник "Голоси українських пісень" (М.,1833). Результат багаторічних музичних інтересів студентів даного закладу вилився в яскраву діяльність університетського хору під орудою М.В.Лисенка. Першим кроком колективу до широкої аудиторії став концерт (1861р.), програма якого повністю складався з українських народних пісень. В 1843 р. для забезпечення відправ в університетській церкві було організовано церковний хор. Хористів поряд з практичними заняттями навчали нотної грамоти й постановці голосу. Справді професійну школу пройшов у цьому хорі університетський вихованець, український хоровий диригент О.Р.Станіславський. Прихильність студентів до просвітительства виявилася при утворенні у 1859р. товариства Співу і музики. Його організатори планували проведення концертів за участю студентів і сторонніх музикантів.

Стосовно музичного виховання у гімназіях, то у 1809 р. було відкрито Київську першу гімназію. Викладання музики і танців для бажаючих почалось у 1810 р. Успіхи у навчанні музики учні демонстрували під час публічних річних іспитів, візитацій, урочистих актів. Користь від музичних занять була загальною. Кращі учні виконували концерти з акомпанементом відомого оркестру князя Лопухіна. Чималу роль у

розширенні діапазону музичних інтересів учнів Київської 2-ї гімназії (1836р.) відіграв її директор М.А. Рігельман – людина високої музичної культури, знавець і збирач народної творчості, гарний піаніст. Гімназійний хор, крім церковної, співав світську музику (твори М.Глінки, О.Даргомижського), народні пісні. Традиційними у другій гімназії були літературно-музичні вечори, до участі в яких залучались усі музичні сили закладу.

Гімназію в Немирові було відкрито у 1838р. Хоч учителя музики при гімназії не було, музичні інтереси учнів не залишалися поза увагою. У 1847р. за запрошенням графа у Немирові грав Ференц Ліст.

Музичне життя чоловічої гімназії в Житомирі (1833р.) багато в чому визначала діяльність її почесного попечителя Юзефа Крашевського. У 50-і роки гімназисти могли брати уроки гри на скрипці і ф-но у Йосифа Шадека. Силами учнів влаштовувались відкриті концерти.

Різновидом гімназій були кадетські корпуси – закриті навчальні заклади військового типу, які готували своїх вихованців до служби в армії. Такі заклади існували у Полтаві, Києві. Вони мали хори, оркестр, класи гри на музичних інструментах, тобто давали досить ґрунтовну і всебічну музичну освіту.

У 1805р. у м.Кременці відкрилася Волинська гімназія, яку у 1819р. їбуло перетворено на ліцей. Викладання музики у Волинській гімназії було введено з липня 1808р. Саме тоді на службу був зарахований вчитель інструментальної музики скрипаль Ян Лензі. У 1810р. у гімназії з'явився "вчитель вокальної музики" Ян Ролле. Він викладав кременецьким гімназістам спів, гру на клавикорді та духових інструментах. Високий професійний рівень викладання музики в ліцеї, тісні контакти з західноєвропейською культурою, постійне прагнення до розширення музичного впливу ліцею, залучення до музичного викладання професійно підготовлених музикантів – усе це свідчить про те, що Кременецький ліцей був осередком широкого музичного просвітництва на Україні у перші десятиріччя ХІХ ст.

В цей час на українській землі було відкрито перші інститути шляхетних дівчат у містах Харкові, Полтаві, Києві. Курс навчання в Полтавському інституті був дев'ятирічний і складався з п'яти класів. Викладання музики починалось з другого року навчання. До штату закладу входили 2 вчителі музики, вчитель співу, регент і музикант-настроювач.

В аналогічному Київському інституті викладалася гра на фортепіано, сольний (італійський)спів, хоровий спів, теорія музики. Особливою славою користувався Йосиф Хомич Вітвицький. Його творчість сприяла естетично-виховному процесу. На матеріалі українських народних пісень і танців ним було написано десятки варіацій, шумок, думок, коломийок. І цю творчість Вітвицький широко використовував у навчальній практиці.

Важливими осередками музичної освіти, звідки виходили прекрасні інструменталісти, були приватні пансіони. Перший пансіон у Житомирі було відкрито у 1809 р., його утримував пастор Руге, вихованок навчали музики. У пансіоні баронеси Конті музиці на фортепіано вчив В. Величко, у пансіоні Маріанни Бондіні в Рівному в 1843-44 роках співу і музиці навчала "іноземка" Емілія Ольшевська.

На Чернігівщині центром приватної музичної освіти став Ніжин. У 1810 р. Іван Філіппов відкрив дівочий пансіон. У більш пізні роки в Ніжині діяли пансіони Луїзи Піотровського, Емілії Лельєвр. Масового характеру з середини 30-х років набуло відкриття пансіонів на Полтавщині. Майже у кожному пансіоні вихованки знайомились з музичною грамотою і отримували перші навички гри на роялі. Відомими були пансіони Єл.Блюмель (Полтавщина), Іоанни Залеської (Київ). У Київському пансіоні Гедуена отримав початкову музичну освіту М.В.Лисенко.

Висновки. Аналіз музично-освітніх процесів в Україні до кінця XIX ст. свідчить, що розвиток української музичної педагогіки здійснювався на основі загальнокультурних традицій, у тісному взаємозв'язку народної, світської, духовної музичних культур. До середини XIX ст. завершилось формування двох самостійних освітніх систем: духовної і світської, що збереглась до кінця XX ст. Музична освіта XIX ст. виявилась ефективною для залучення у музично-виховні процеси усіх верств населення за допомогою церкви, навчальних закладів різних типів і рівнів, народної музичної педагогіки.

Література:

1. Гордійчук М.М., Архімович Л.Б. Історія української музики в 6-ти т – . т.1: Від найдавніших часів до середини XIX ст / М.М.Гордійчук, Л.Б.Архімович, - К.: Наукова думка, 1989. - 446с.

2. Кияновська Л.О. Українська музична культура: навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівня акредитації. — К.: ДМЦНЗКМ, 2002. — 160 с.

2. Корній Л.П. Історія української музики: підручник для вищих музичних навчальних закладів в 3 т. - т.2: друга половина XVIIIст. — Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. — К.; Х. : Вид-во М.П.Коць; Нью-Йорк, 2001. — 477 с.

4. Загайкевич М.П. Західно-українська музична культура.- Київ: Академія Наук Української РСР, 1950.

5. Поліщук Я. Рівне (мандрівка крізь віки) / Я.Поліщук Я.. – Рівне: Волинські обереги, 2009. – 300 с.

6. Шреєр-Ткаченко О.Я. Історія української музики [Текст]. Ч. 1: Розвиток української музичної культури від найдавніших часів до середини XIX століття / О. Я. Шреєр-Ткаченко. – К. : Муз. Україна, 1980. – 200 с.

7. Шамаєва К.І. Музична освіта в Україні I пол. XIX ст.: навч. посібник / К.І.Шамаєва.- Київ: ІЗМН, 1996. – 110с.

Наукове видання

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Відповідальні за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович
Шевчук Степан Іванович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 23.03.2017 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 23,02. Наклад 100 пр. Зам. 18.
Видавництво «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».